

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ / 10

Δελτίο κρίσης: Δεκέμβριος 2011

ΓΙΑΝΗΣ ΒΑΡΟΥΦΑΚΗΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΥΤΣΟΠΕΤΡΟΣ,
ΤΑΣΟΣ ΠΑΤΩΚΟΣ ΚΑΙ ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΤΣΕΡΚΕΖΗΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Πρόλογος

Οι πρόσφατες εξελίξεις στο πεδίο της κρίσης αποτελούν το αντικείμενο του τελευταίου δελτίου για το 2011 της ερευνητική μονάδας Οικονομικής Κρίσης. Ανάμεσα στα άλλα, θα μας απασχολήσουν οι διαδοχικές υποβαθμίσεις, οι οποίες άλλοτε σαν απειλή και άλλοτε σαν γεγονός, διαμορφώνουν ένα περιβάλλον αβεβαιότητας, αδιανόητο πριν μερικά χρόνια. Υπό τον τρόμο ενός δυστοπικού ευρωπαϊκού μέλλοντος, οι κυβερνήσεις ανταγωνίζονται στη βάση όλο και πιο σκληρών μέτρων λιτότητας. Η αβεβαιότητα που έχει αντικαταστήσει την αισιοδοξία του παρελθόντος έφτασε στο σημείο να αμφισβητεί την ικανότητα της ίδιας της Γερμανίας να ανταπεξέλθει των προκλήσεων και αυτό είχε αντίκτυπο στο κόστος δανεισμού της.

Παράλληλα, με τις όσες δυσμενείς εξελίξεις, στο μέτωπο της οικονομίας, θα ασχοληθούμε και με τα πολιτικά τεκταινόμενα, τα οποία προκύπτουν σαν αντίκτυπος ή έστω σαν απάντηση των οικονομικών. Η πρόσφατη Σύνοδος θα μπορούσε να θεωρηθεί ως τέτοια. Προ της απειλής κατάρρευσης της ευρωζώνης δραστηριοποιήθηκε, έστω και απελπιστικά καθυστερημένα η Επιτροπή, προτείνοντας μια Πράσινη Βίβλο.

Η Πράσινη Βίβλος κινείται στα πρότυπα της Λευκής Βίβλου του Delors, οι σκοποί της οποίας αντήχησαν για περισσότερο από μια δεκαετία σε ανώτατο πολιτικό επίπεδο. Αποτυγχάνει, ωστόσο, να αναδείξει τη σημασία της ανάπτυξης, ως θα έπρεπε. Η απόπειρα αυτή εντάσσεται σε μια γενικότερη συζήτηση περί λύσεων, η οποία εξοπλίζει την φαρέτρα της Ευρώπης, με προτάσεις λιγότερο ή περισσότερο κατάλληλες. Δειλά, δειλά αρχίζει να κερδίζει έδαφος η λύση του Ευρωομολόγου. Μόνο, που τόσο η δομή, όσο και η λειτουργία του, εξακολουθούν να αποτελούν πεδίο πυρετωδών αντιγνωμιών.

Τα Ευρωομόλογα

Η λύση της κρίσης, μέσω ευρωομολόγων, κερδίζει έδαφος σιγά, σιγά καθώς ο πυρετός της οικονομικής διπλωματίας κορυφώνεται. Οι λύσεις που προτείνονται από διάφορες πηγές, ενώ κινούνται στο ίδιο μήκος κύματος, με αυτή των Stuart Holland και Γιάνη Βαρουφάκη, **αποτυγχάνουν** να πείσουν τους ηγέτες της Ευρωζώνης ή μάλλον κάποιους από αυτούς, για την αναγκαιότητα μιας τέτοιας προσπάθειας επίλυσης.

Οι δυο πιο πρόσφατες εξελίξεις στο πεδίο αυτό, αφορούν τα ομόλογα που πρότεινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το γερμανικό Συμβούλιο Οικονομικών Εμπειρογνομόνων.

Πράσινη Βίβλος

Σε μια απόπειρα επαναδραστηριοποίησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο κ. Baros, παρουσίασε μια Πράσινη Βίβλο (Green Paper), για την αντιμετώπιση της Κρίσης. Η Πράσινη Βίβλος συγκεφαλαιώνει τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την **οικονομική διακυβέρνηση** της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αναφορικά με το φλέγον θέμα της αντιμετώπισης της κρίσης χρέους στην Ευρωζώνη, η Επιτροπή προτείνει την έκδοση ευρωομολόγων, ομολόγων σταθερότητας, όπως προτιμούν να τα αποκαλούν οι κοινοτικοί ιθύνοντες, παραβλέποντας το χαρακτηριστικό της ανάπτυξης, που ιδανικά θα έπρεπε να αποτελεί προτεραιότητα.

Το σχέδιο αφορά **τρία εναλλακτικά** ευρωομόλογα. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ενώ θεωρητικά κινείται προς την σωστή κατεύθυνση, είναι πρακτικά ανεφάρμοστη.

Οι Τρεις Προτάσεις της Επιτροπής

Η πρώτη προβλέπει την **κατάργηση έκδοσης κρατικών ομολόγων**. Άπαντα τα μέλη της Ευρωζώνης θα δανείζονται μέσω της έκδοσης ευρωομολόγων, τα οποία θα αντικαταστήσουν τα συμβατικά ομόλογα. Την έκδοση των νέων τίτλων θα εγγυώνται, από κοινού, οι χώρες της Ευρωζώνης. Αυτή η πρόταση, θα διασφάλιζε πλήρη χρηματοδότηση, με τους ίδιους όρους, για όλα τα κράτη-μέλη, ανεξαρτήτως της δημοσιονομικής κατάστασης στην οποία τελούν.

Κατά τη δεύτερη πρόταση, κάθε κράτος μέλος θα μπορεί να δανείζεται μέσω ευρωομολόγων, τα οποία όμως θα εγγυώνται τα κράτη-μέλη, **έως προσυμφωνημένου ορίου**. Το όριο θα μπορούσε, επί παραδείγματι, να αφορά την δυνατότητα κάθε εθνικής οικονομίας, να συμμορφώνεται με τους κανόνες του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης.

Αμφότερες οι δυο προηγηθείσες προτάσεις προϋποθέτουν μια προηγούμενη **αναθεώρηση της Συνθήκης της Λισαβόνας**, με ό,τι δυσκολίες μπορεί αυτό να συνεπάγεται.

Η τρίτη πρόταση προβλέπει ότι οι κυβερνήσεις, θα μπορούν να δανείζονται, **μέχρι ένα όριο**, μέσω ευρωομολόγων. Ωστόσο, σε αντίθεση με τις προηγούμενες προτάσεις, τα συγκεκριμένα ευρωομόλογα θα υποστηρίζονται από περιορισμένες εγγυήσεις που θα δίνουν τα κράτη-μέλη της ευρωζώνης, εγγυήσεις αποθεματικών χρυσού ή μελλοντικών εσόδων από φόρους.

Τα επιτόκια, όμως, αυτών των ομολόγων όπως παρουσιάστηκαν από την επιτροπή θα δημιουργούσαν πέραν των άλλων προβλημάτων, ασυμμετρίες ως προς τα οφέλη καθώς θα είναι ασύμφορα για τις πλεονασματικές χώρες, ταυτοχρόνως όμως όχι αρκούντως ικανοποιητικά για τις ελλειμματικές.

Η λύση του ευρωομολόγου, δεν αποτελεί καινούρια σύλληψη, έχει πολλάκις τονιστεί, από τους Stuart Holland και Γιάννη Βαρουφάκη. Η ειδοποιός διαφορά της “λύσης τους” έγκειται στο ότι το ομόλογο που προτείνουν οι δυο ακαδημαϊκοί θα μπορεί να εκδοθεί, **από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, χωρίς καμία προηγούμενη αλλαγή** της Συνθήκης της Λισαβόνας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στα ομόλογα που προτείνει αποφεύγει ένα τέτοιο βήμα, εμπλοκής της Κεντρικής Τράπεζας, προκειμένου να μη θίξει τα «συμφέροντα» της δεύτερης, στο πλαίσιο της αποφυγής εμπλοκής στη σύγκρουση που

λαμβάνει χώρα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πόσο αποδοτικό, όμως, μπορεί να είναι ένα ευρωομόλογο χωρίς την συμμετοχή της ΕΚΤ;

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αν και μοιάζει να επαναδραστηριοποιείται, εντούτοις δείχνει να επιδίδεται αν όχι να εξαντλείται σε στείρους **διπλωματικούς ελιγμούς** καταβαρθρώνοντας το κύρος της.

Ασφαλές Ομόλογο

Στο μέτωπο των λύσεων μέσω ευρωομολόγου υπήρξε μια ακόμα, πρόσφατη μεν, πολύ ενδιαφέρουσα δε, εξέλιξη. Το Ασφαλές Ομόλογο (Safe Bond), όπως ονομάζεται, αποτελεί πρόταση, του Συμβουλίου Οικονομικών Εμπειρογνομόνων της γερμανικής κυβέρνησης.

Το χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης πρότασης έγκειται στο ότι τάσσεται στο ακριβώς άλλο άκρο από την πρόταση Stuart Holland - Γιάννη Βαρουφάκη.

Πιο συγκεκριμένα, η λύση που προτείνεται, αφορά και αυτή έκδοση ομολόγων αλλά όχι για την εξυπηρέτηση του κατά Μάαστριχτ νόμιμου χρέους των χωρών-μελών. Αυτό το σχέδιο λύσης προτείνει το ανάποδο, δηλαδή, έκδοση ευρωομολόγων για την εξυπηρέτηση **του χρέους που υπερβαίνει** το κατά Μάαστριχτ νόμιμο χρέος, του 60% του ΑΕΠ.

Τα ομόλογα αυτά, σύμφωνα με την πρόταση, έχουν **εφήμερο χαρακτήρα** και θα αποσυρθούν σταδιακά μετά τον απόηχο της Κρίσης. Αυτή η λεπτομέρεια, αν και στην παρούσα συγκυρία φαντάζει επουσιώδης, στην πραγματικότητα δεν είναι. Οι προτείνοντες αδυνατούν να κατανοήσουν ότι η Κρίση, είναι **πρωτίστως δομική**, και η ύπαρξη ευρωομολόγων είναι απαραίτητη όχι μόνο για να καταλαγιάσει η σημερινή Κρίση αλλά: Πρώτον, για να αποφευχθούν, το δυνατόν, επόμενες. Δεύτερον, για να συγχρηματοδοτούν με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, την ομοιόμορφη ανάπτυξη της Ευρώπης, τόσο του πλεονασματικού πυρήνα όσο και της ελλειμματικής και περιφέρειας.

Πέραν της αξίας της πρότασης, αυτής καθέ αυτής, σημαντικό είναι ότι το γεγονός ότι προέρχεται από ένα θεσμικό όργανό της Γερμανίας, χώρας που αντιμάχεται σε κάθε επίπεδο και με κάθε αφορμή, επιχειρήματα περί της **αναγκαιότητας** έκδοσης ευρωομολόγου.

Η Γερμανία και οι Άλλοι

Βέβαια, η πάγια γερμανική θέση επί του θέματος είναι ότι η λύση του ευρωομολόγου είναι «αδιανόητη», τουλάχιστον επί τις παρούσες συνθήκες. Τα ευρωομόλογα θα επέφεραν δραματική αύξηση των επιτοκίων στη Γερμανία γι' αυτό και η γερμανική κυβέρνηση δεν βάζει στο τραπέζι των συζητήσεων το θέμα, πριν προηγουμένως επιτευχθεί **πλήρης δημοσιονομική σύγκλιση** εντός της Ευρωζώνης. Η λύση που επιδιώκει στηρίζεται σε ενιαία δεσμευτικούς δημοσιονομικούς κανόνες.

Την ώρα που αυξάνονται οι φωνές που αντιδρούν στις παρωχημένες αποφάσεις των Συνόδων, η Γερμανία στηρίζει ανοιχτά το EFSF και αυτό που προτείνει είναι μια αργή, συμβατική έξοδο από την Κρίση, με απώτερο στόχο μια μελλοντική ομοσπονδοποίηση.

Αναφορικά με τα καθήκοντα της ΕΚΤ και την πιο έντονη δραστηριοποίηση που προτείνεται, στα πρότυπα της αμερικανικής Fed ή της Τράπεζας της Αγγλίας, οι γερμανοί υπενθυμίζουν τον καταστατικό ρόλο της ΕΚΤ, ο οποίος είναι να **διασφαλίζει τη σταθερότητα** των τιμών.

Η Παρέμβαση των Έξι

Η παρέμβαση των έξι Κεντρικών Τραπεζών έδωσε μια ακόμα παράταση στους ευρωπαίους πολιτικούς, οι πρωτοβουλίες των οποίων αποδεικνύονται κατώτερες των περιστάσεων.

Ήταν η δεύτερη φορά από την έναρξη της Κρίσης, που είχε σαν αφετηρία αυτή των ενυπόθηκων δανείων που οι Κεντρικές Τράπεζες, **συντονίστηκαν** προκειμένου να εξασφαλίσουν, τις ευρωπαϊκές, με την απαιτούμενη ρευστότητα. Η πρωτοβουλία αυτή απέτρεψε μια πιθανή κατάρρευση, τύπου ντόμινο. Στις ευρωπαϊκές τράπεζες διοχετεύθηκαν δολάρια με μειωμένο, κατά τα δύο τρίτα, κόστος δανεισμού.

Η εξέλιξη αυτή **αναθέρμανε προσωρινά** τις ελπίδες για μια τελική λύση. Το πρόβλημα όμως της Ευρωζώνης, δεν λύνεται με αποσπασματικά δάνεια στους πτωχευμένους - είτε αυτοί είναι κράτη είτε είναι τράπεζες στις οποίες δεν δανείζει κανείς πια, τουλάχιστον με οικονομικά κριτήρια. Το μόνο που μπορεί να αποτελέσει διέξοδο, η οποία όσο αργεί να έρθει τόσο και πιο απίθανη φαντάζει, είναι δομικές παρεμβάσεις στο ευρωσύστημα, παρεμβάσεις οι οποίες θα ισχυροποιήσουν τα θεμέλια. Τέτοιες δεν μπορούν να κάνουν οι Κεντρικές Τράπεζες. Για αυτό απαιτείται πολιτική παρέμβαση.

Διέξοδος ΔΝΤ

Η χρηματοδότηση μέσω του ΔΝΤ είναι άλλη μια λύση που βγήκε στο φως της δημοσιότητας εσχάτως. Οι υποστηρικτές αυτής της λύσης θεωρούν πως θα μπορούσε να λάβει χώρα μια μετάγγιση κεφαλαίων στις καταρρέουσες οικονομίες της Ευρωζώνης μέσω του ΔΝΤ. Τα εν λόγω κεφάλαια θα χορηγηθούν είτε από τις πλεονασματικές χώρες είτε από την ΕΚΤ.

Σύμφωνα με το πρώτο σενάριο, οι ευρωπαϊκές πλεονασματικές χώρες θα μπορούσαν να χορηγήσουν **εγγυητικές επιστολές** στο ΔΝΤ ώστε κατόπιν εκείνο να ζητήσει από τρίτες χώρες να προσθέσουν τον οβολό τους. Το προκύπτον ποσό θα χρηματοδοτούσε μέρος της έκδοσης ομολόγων της Ισπανίας και της Ιταλίας για το 2012, το γιατί οι αναπτυσσόμενες οικονομίες να σπεύσουν να πληρώσουν εθελοντικά τα κακώς κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την στιγμή που η ίδια δεν φροντίζει τα του οίκου της, είναι ένα ζήτημα. Ακόμα και έτσι όμως, η λύση αυτή είναι αποσπασματική και αποκομμένη από μια νέα ιστορική αφήγηση που έχει ανάγκη η Ευρώπη. Επιπλέον, η

συγκεκριμένη λύση, αν και συγκεκαλυμμένη, δεν αποτελεί παρά επί της ουσίας δανεισμό από τις πλεονασματικές χώρες. στις ελλειμματικές, με την διαφορά ότι για να κρατηθούν τα προσχήματα ο δανεισμός θα γινόταν μέσω του ΔΝΤ.

Κάτι άλλο που συζητήθηκε ήταν η δημιουργία μιας φόρμουλας χρηματοδότησης του ΔΝΤ από την ΕΚΤ προκειμένου το Ταμείο, ακολούθως, να δανειοδοτήσει τις παραπαίουσες οικονομίες του Νότου. Το εγχείρημα, νομικά τουλάχιστον, φαντάζει ανεφάρμοστο καθότι σύμφωνα με το καταστατικό του, το ΔΝΤ, δεν χρηματοδοτείται από άλλους φορείς, πέρα από κράτη αν και σε κάθε περίπτωση θα ήταν επί της παρούσης δύσκολο να πεισθεί η Γερμανία να **τυπώσει χρήμα** υπέρ των ελλειμματικών, ακόμα κι αν η παροχή του γινόταν μέσω του ΔΝΤ.

Γιατί η Γερμανία δυσκολεύτηκε να δανειστεί;

Όπως ήταν αναμενόμενο στους περισσότερους οικονομικούς κύκλους (πλην αυτών που συμβουλεύουν τους ευρωπαίους ηγέτες) η κρίση έφτασε στα πρόθυρα του πιο σκληρού μέρους του σκληρού πυρήνα της ευρωζώνης, γεγονός που φαίνεται από την αποτυχία της πρόσφατης δημοπρασίας Γερμανικών ομολόγων. Η ανησυχία είναι έκδηλη ακόμα και στους στενούς κύκλους του Βερολίνου και η ανάγκη οριστικής λύσης σε μια ημι-διαλυμένη Ευρωζώνη είναι προφανής.

Τι ακριβώς συνέβη όμως; Έχασε η κραταιά Γερμανία την αξιοπιστία της; Σαφώς και όχι, όμως είναι γεγονός ότι τα σενάρια περί Ευρώπης δυο και τριών ταχυτήτων φουντώνουν προκαλώντας αβεβαιότητα στις αγορές. Έτσι, οι επενδυτές (ιδίως οι εξ Ασίας) άρχισαν να λαμβάνουν πολύ σοβαρά την πιθανότητα να μην υπάρχει ευρώ σε πέντε χρόνια, όταν δηλαδή θα λήξουν τα Γερμανικά ομόλογα που δεν βρήκαν ικανό αριθμό αγοραστών πριν μερικές μέρες.

Η διαφορά μεταξύ των προβλημάτων χρηματοδότησης του Ιταλικού χρέους από αυτή της αποτυχημένης δημοπρασίας Γερμανικών ομολόγων είναι μεγάλη. Η Ιταλία σήμερα βρίσκεται στο σημείο που βρισκόταν η Ελλάδα στις αρχές του 2010: Οι επενδυτές δεν επιθυμούν να της δανείσουν γιατί την θεωρούν χρεοκοπημένη – ανίκανη να εξυπηρετήσει το χρέος της από τα δημόσια έσοδα της δεδομένης της μείωσης του ρυθμού αύξησης του εθνικού εισοδήματος. Οι έχοντες χρήμα για αγορές ομολόγων αμφισβητούν ότι η Ιταλία θα παραγάγει αρκετό εισόδημα στο μέλλον για να αποπληρώνει κανονικά το μεγάλο της χρέος. Από την άλλη η Γερμανία δεν αντιμετωπίζει τέτοιο πρόβλημα καθώς η βιομηχανία της δεν αμφισβητείται από τους επενδυτές. Το πρόβλημα της Γερμανίας είναι νομισματικό καθώς οι αγοραστές ομολόγων είναι διστακτικοί στην ιδέα να δανείσουν την Γερμανία σε ευρώ. Ο λόγος είναι ότι φοβούνται πως όταν η Κρίση περάσει ένα σημείο μη επιστροφής, η Γερμανία θα αποδράσει εκείνη από το ευρώ δημιουργώντας ξανά το μάρκο, πολύ πιθανόν εντάσσοντας σε αυτό έναν μεγάλο 'ζωτικό χώρο' ανατολικά του Ρήνου αποτελούμενο από τις Αυστρία, Ολλανδία, Πολωνία, Φινλανδία, Τσεχία, Σλοβακία, ίσως και την Εσθονία – χώρες με άλλα λόγια των οποίων οι βιομηχανίες αποτελούν ήδη αναπόσπαστο μέρος του ευρύτερου Γερμανικού βιομηχανικού συμπλέγματος.

Μια τέτοια προοπτική οδηγεί τους δανειστές της Γερμανίας να μην θέλουν να την δανείσουν σήμερα επειδή ξέρουν ότι μια τέτοια απόσχιση της Γερμανίας από το ευρώ θα οδηγήσει άμεσα και ραγδαία στην υποτίμηση όλων των περιουσιακών στοιχείων η αξία των οποίων έχει προσδιοριστεί σε ευρώ. Η δημιουργία του νέου μάρκου θα δημιουργήσει ένα γιγάντιο κύμα κεφαλαίων που θα εισρεύσουν στο γερμανικό χρηματοπιστωτικό σύστημα καθώς οι επενδυτές θα προσδοκούν πως το νέο μάρκο θα αυξάνει λεπτό προς λεπτό την αξία του σε σχέση με τα υπόλοιπα νομίσματα, ιδίως το ευρώ.

Αυτή η εισροή κεφαλαίων στην Γερμανία θα επιβεβαιώσει τις προσδοκίες τους κι έτσι θα αυξάνεται ιλιγγιωδώς η αξία του νέου μάρκου. Σε εκείνη την φάση, η γερμανική Κεντρική τράπεζα, η Bundesbank, σε συνδυασμό με το Υπουργείο Οικονομικών, θα αρχίσει να εκδίδει γερμανικά ομόλογα σε μάρκα, αντί για ευρώ. Παράλληλα, όλα τα προηγούμενα ομόλογα, που έχουν εκδοθεί σε ευρώ, θα αποπληρώνονται κανονικά, και χωρίς την παραμικρή υπόνοια κουρέματος, αλλά σε όλο και πιο υποτιμημένα ευρώ. Ακριβώς σ' αυτό το σημείο έγκειται η αγωνία των επενδυτών με αποτέλεσμα να τους εμποδίζει από το να αγοράσουν τα προσφερόμενα γερμανικά ομόλογα.

Ο φόβος τους, λοιπόν, είναι ένα de facto κούρεμα το οποίο θα προκύψει, όχι επειδή Γερμανία θα προβεί σε κούρεμα των επενδυτών αλλά, επειδή η αποχώρησή της από το ευρώ θα υποτιμήσει το ευρώ τόσο που, σε όρους π.χ. δολαρίων, η αξία των γερμανικών ομολόγων που εκδίδονται σήμερα σε ευρώ θα πέσει κατακόρυφα. Είναι σαφές ότι οι επενδυτές κατανόησαν ότι το ευρώ βρίσκεται σε προχωρημένο στάδιο κατάρρευσης και για αυτό τον λόγο προσέχουν πολύ πριν αγοράσουν οποιοδήποτε περιουσιακό στοιχείο πωλείται σε τιμές που ορίζονται σε ευρώ. Έτσι το παράδοξο είναι ότι από την μία οι επενδυτές είναι έτοιμοι να στείλουν τα κεφάλαιά τους στις πτωχευμένες γερμανικές τράπεζες (ελπίζοντας ότι τα ευρώ που καταθέτουν εκεί σύντομα μπορεί να μετατραπούν αυτόματα σε νέα μάρκα, και άρα τα χρήματά τους να πολλαπλασιαστούν) αλλά από την άλλη δεν θέλουν να δανείσουν την Γερμανία σε ευρώ.

Νέα μέτρα και υποβαθμίσεις

Στο ντόμινο της Ευρωπαϊκής κατάρρευσης ήρθε να προστεθεί τις τελευταίες ημέρες και το Βέλγιο. Σαν συνέχεια του φαινόμενου ντόμινο που παρατηρείται, η S&P έριξε κατά μια βαθμίδα την πιστοληπτική ικανότητα της χώρας από AA+ σε AA διατηρώντας αρνητική την προοπτική της οικονομίας. Όπως ανακοίνωσε η S&P προχώρησε σε αυτή την υποβάθμιση λόγω των κινδύνων για τον χρηματοοικονομικό κλάδο που αντανακλούν οι πιέσεις στις αγορές.

Η υποβάθμιση αυτή ήρθε σαν μια συνέχεια της πολιτικής κρίσης που επικρατεί και στις Βρυξέλες καθώς είναι χαρακτηριστικό ότι το Βέλγιο λειτουργεί με υπηρεσιακή κυβέρνηση επί 17 μήνες, χρονικό διάστημα-ρεκόρ σε διεθνές επίπεδο. Μετά την ανακοίνωση του οίκου αξιολόγησης ο υπηρεσιακός πρωθυπουργός Ιβ Λετέρμ κάλεσε τις πολιτικές δυνάμεις του Βελγίου να προχωρήσουν σε διαβουλεύσεις επί του προϋπολογισμού και να καταλήξουν σε συμφωνία ει δυνατόν πριν το άνοιγμα των χρηματιστηρίων.

Η συμφωνία που προέκυψε περιελάμβανε περικοπές δαπανών στον προϋπολογισμό του 2012 ύψους 10% (11,3 δισ. ευρώ). Επίσης, οι Βέλγοι ηγέτες ανέπτυξαν σχέδια προϋπολογισμών για τα επόμενα έτη έως το 2014 και συμφώνησαν σε μεταρρυθμίσεις στον τομέα της απασχόλησης και των συντάξεων. Το Βέλγιο λοιπόν έγινε άλλη μια χώρα που πέφτει στην παγίδα της λιτότητας προσθέτοντας το δικό της λιθαράκι στον δρόμο προς την κατάρρευση της Ευρωζώνης.

Στην Ιταλία, ο τεχνοκράτης πρωθυπουργός Μάριο Μόντι παίρνοντας την σκυτάλη της ανίκανης πολιτικής των ημερών που ζούμε, εναρμονίστηκε πλήρως με τις προσταγές των μεγάλων ηγετών. Μέσα σε κλίμα μεγάλου προβληματισμού αλλά και επερχόμενων κοινωνικών αναταραχών ανακοίνωσε μέτρα ύψους 30 δισ. ευρώ. Κάθε ιταλική οικογένεια, θα κληθεί να δώσει μέχρι και το 2014 από 6.400 ευρώ. Ο κ. Μοντι δικαιολόγησε τα μέτρα λέγοντας χαρακτηριστικά ότι ήταν αναγκαία για να μην καταλήξει η Ιταλία στην κατάσταση της Ελλάδας.

Όμως το πιο σοβαρό χτύπημα των τελευταίων ημερών για την Ευρωζώνη ήταν η είδηση πως ο οίκος αξιολόγησης Standard & Poor's απειλεί με μπαράζ νέων υποβαθμίσεων 15 από τις 17 χώρες της ευρωζώνης. Συγκεκριμένα ο οίκος φέρεται να βάζει σε παρακολούθηση για πιθανή υποβάθμιση (credit watch negative) τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ολλανδία, την Αυστρία, τη Φινλανδία και το Λουξεμβούργο.

Το credit watch negative σημαίνει πως υπάρχει μία στις δύο πιθανότητες να υποβαθμιστούν τα συγκεκριμένα κράτη τις επόμενες 90 ημέρες. Ο οίκος φέρεται επίσης να προειδοποίησε τις κυβερνήσεις των έξι χωρών πως οι αξιολογήσεις τους ενδέχεται να πέσουν στο AA+ εάν κατά την επόμενη αξιολόγηση αποτύχουν να πείσουν τους ειδικούς.

Η είδηση ήρθε να ταραξεί ακόμα περισσότερο την ταλανιζόμενη ευρωζώνη καθώς είναι η πρώτη φορά που ακόμα και η Γερμανία απειλείται τόσο άμεσα με υποβάθμιση. Η προθεσμία για ουσιαστικές αποφάσεις έχει ξεπεραστεί προ πολλού και οι ηγέτες υποσχέθηκαν να δώσουν μια οριστική απάντηση στη κρίση σε μια ιστορική Σύνοδο Κορυφής που έλαβε χώρα στις Βρυξέλες.

Η Σύνοδος Κορυφής

Το σημαντικότερο ίσως γεγονός της συνόδου ήταν η διαίρεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε δύο πόλους -Βρετανία και γαλλογερμανικό άξονα. Σε μια τόσο κρίσιμη καμπή για την Ευρώπη, οι ηγέτες απέδειξαν περίτρανα ότι καμία χώρα δεν είναι διατεθειμένη να θυσιάσει τα προσωπικά της οφέλη με σκοπό να σώσει τους εταίρους της, δημιουργώντας έτσι ένα ρευστό σκηνικό με αβέβαιες συνέπειες για την επόμενη ημέρα.

Όπως ήταν αναμενόμενο, η πρόταση της συνόδου ήταν μια στενότερη δημοσιονομική ένωση με στόχο τη διάσωση του ευρώ. Η συμφωνία περιελάμβανε αυστηρή δημοσιονομική πειθαρχία και υπερεξουσίες στην

Κομισιόν ερχόμενη να επισφραγίσει την Ευρώπη των δύο ταχυτήτων, εκείνων που αποφασίζουν με οδηγό Παρίσι και Βερολίνο και εκείνων που εκτελούν. Η ρήξη επήλθε όταν ο Βρετανός πρωθυπουργός απαίτησε να τεθεί το Σίτι του Λονδίνου εκτός του πεδίου ελέγχου των εποπτικών αρχών και των άλλων θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αποτέλεσμα να έρθει σε σύγκρουση με τους Σαρκοζί-Μερκελ και να βάλει τις βάσεις για την διαφοροποίηση της Βρετανίας.

Η ουσία της Συμφωνίας περιλαμβάνει εκχώρηση εξουσιών εκ μέρους των εθνικών κυβερνήσεων και αλλαγή της Συνθήκης της Λισαβόνας για αυστηρότερη δημοσιονομική πειθαρχία, και υποστηρίζεται από τα 17 κράτη-μέλη της Ευρωζώνης και πιθανότατα από τα υπόλοιπα εννέα κράτη-μέλη πλην Βρετανίας. Η Ουγγαρία, που αρχικώς είχε συνταχθεί με τη Βρετανία, μαζί με Σουηδία, Τσεχία, Δανία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία, Ρουμανία και Βουλγαρία παραπέμπουν το ζήτημα της ένταξης στη δημοσιονομική ένωση στα εθνικά Κοινοβούλια. Η Ιρλανδία -σημαντικός εμπορικός εταίρος της Βρετανίας- ενδεχομένως θα διοργανώσει δημοψήφισμα για την προσχώρηση.

Η αποτυχία συμφωνίας στο επίπεδο των 27 κρατών σηματοδοτεί μια νέα εποχή για την Ευρώπη καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση δείχνει να οδεύει σε μία Διακυβερνητική Συμφωνία των «26» με τη Βρετανία απέναντί της, συμφωνία που θα μπορούσε να ολοκληρωθεί έως τον Μάρτιο.

Στις λεπτομέρειες της συμφωνίας προβλέπεται ότι οι χώρες με δημόσιο χρέος άνω του 60% του ΑΕΠ θα πρέπει να το μειώνουν κατά 5 εκατοστιαίες μονάδες ετησίως προκειμένου να υποχωρήσει κάτω από το επιτρεπόμενο επίπεδο. Για παράδειγμα για την Ελλάδα κάτι τέτοιο σημαίνει ότι κάθε χρόνο για 17 χρόνια πρέπει να καταβάλει περίπου 11 δις ευρώ που θα προέρχονται από πρωτογενές πλεόνασμα.

Επίσης, αν η Ελλάδα ή όποια άλλη χώρα εμφανίσει έλλειμμα άνω του 3% του ΑΕΠ τότε θα ενεργοποιούνται αυτόματα εναντίον της κυρώσεις. Οι κυρώσεις αυτές μπορεί να είναι η απώλεια δικαιώματος ψήφου στις αποφάσεις της ΕΕ, η επιβολή προστίμων, η περικοπή των κονδυλίων που διατίθενται από τα διαρθρωτικά ταμεία κ.ά. Σε κάθε περίπτωση η πρώτη στη λίστα της εφαρμογής των εξοντωτικών μέτρων λόγω υψηλού χρέους και ελλείμματος είναι η Ελλάδα.

Επίλογος

Καθώς οι ηγέτες μας πηγαινούν από την μία «σωτήρια» Σύνοδο Κορυφής στην επόμενη, και το τέλος της Ευρωζώνης γίνεται όλο και πιο ορατό με κάθε «τελική λύση» που εφευρίσκουν, τόσο λιγότερα μπορούμε να πούμε και να προτείνουμε από οικονομικής άποψης. Το ζήτημα είναι βαθύτατα πολιτικό πλέον και όσο η Ευρώπη αρνείται παραδεχτεί την αλήθεια (ότι δηλαδή το πρόβλημά της είναι δομικό και σε καμία περίπτωση δεν είναι πρόβλημα ελλειμμάτων ή χρέους), τόσο πιο κοντά στο τέλος του πειράματος της Ευρωζώνης ερχόμαστε.

Όσο οι ευρωπαϊκές αρχές εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν το πρόβλημα αποσπασματικά (ως εάν να ήταν ζήτημα κάποιων υπερχρεωμένων κρατών, που

πρέπει να αντιμετωπιστεί με περισσότερα διμερή δάνεια), τόσο πλησιάζει η μετά-ευρώ εποχή - μια εποχή εξ ίσου δυστοπική για πλεονασματικούς και ελλειμματικούς.

Όσο οι πλεονασματικές χώρες θεωρούν ότι τα πλεονάσματά τους αποκτήθηκαν δικαιωματικά και κατακρίνουν τους ελλειμματικούς για τα ελλείμματά τους (χωρίς να κατανοούν ή να παραδέχονται πως χωρίς τα ελλείμματα των ελλειμματικών θα ήταν αδύνατον να παραχθούν τα πλεονάσματα που τους κρατούν προς το παρόν «εκτός Κρίσης»), τόσο η κρίση θα βαθαίνει.

Όσο η Ευρώπη παραμένει πιασμένη στην ιδέα ότι η λύση θα έρθει από μια διαδικασία ομοσπονδοποίησης που θα ξεκινήσει από την αλλαγή των Συνθηκών με στόχο την εισαγωγή πιο σφικτών κανόνων και μέσω πειθάρχησης των ελλειμματικών, τόσο πιο αδύνατη θα είναι η δημιουργία της σκιαγραφόμενης Ομόσπονδης Ευρώπης - καθώς η διαδικασία αναθεώρησης των Συνθηκών θα αφήσει την κατάρρευση του ευρώ ανενόχλητη, δημιουργώντας τα συντρίμια που θα απομείνουν προς ομοσπονδοποίηση.